

[Time: 2 1/2 Hours]

[Marks:75]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: (1) All questions are compulsory.
 (2) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following – (any two) 15
 - a) Discuss the limitations of committee form of organisation. Suggest the measures to make it effective.
 - b) What are the measures to resolve the conflict between line and staff?
 - c) Write a note on matrix organization.
2. Answer the following – (any two) 15
 - a) Explain the need of delegation. What are the barriers to delegation process?
 - b) Define departmentation. Explain the different bases used for the departmentation.
 - c) What is span of control? Describe the factors influencing the effective span of control.
3. Answer the following – (any two) 15
 - a) Define controlling. Explain the process of controlling.
 - b) Define co-ordination. Discuss the importance of co-ordination for management.
 - c) What is quality? Explain its importance. What are the dimensions of quality?
4. Answer the following – (any two) 15
 - a) Define decentralisation. What are the various factors influencing decentralisation?
 - b) Write a note on significance of informal organisation.
 - c) Explain the principles of organising.
5. A) Select the correct alternative and rewrite the statements. 5
 - a) In line and staff organisation, the staff executives are the ____ (advisers, decision makers, doers)
 - b) Delegation of authority, ____ burden of superiors. (increases, reduces, maintains)
 - c) Appropriate span of control ____ team spirit. (breaks, discourages, develops)
 - d) TQM was developed in ____ (India, Japan, China)
 - e) Informal organisation is formed by ____ forces within the formal organisation. (social, religious, fundamental)
- B) State whether the following statements are true or false. 5
 - a) Controlling is required only in finance and production department.
 - b) In functional organisation, each function is assigned to specialists.
 - c) Co-ordination is an optional management activity.
 - d) Decentralisation and delegation are synonyms.
 - e) Accountability can be delegated.

C) Match the following: ---

- 1. Functional organisation
- 2. Departmentation
- 3. Modern technique of controlling
- 4. Informal organisation
- 5. Committee

- 1. Social audit
- 2. Budgeting.
- 3. Democratic organisation
- 4. Division of work
- 5. Japan
- 6. Taylor
- 7. Spontaneous formation

सूचना: (1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात .

(३) मूळ इंग्रजी प्रश्न मानावेत .

प्र.१ खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा .(कोणतीही दोन)

१५

अ) समिती संघटनेच्या मर्यादा सांगा .त्या परिणामकारी बनविण्यासाठीचे उपाय सुचवा.

ब) साखळी व सल्लागार यांच्यातील कलह सोडविण्यासाठी कोणते उपाय कराल ?

क) मेट्रिक्स संघटनेवर टिप लिहा .

प्र.२ खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा. (कोणतीही दोन)

१५

अ) अधिकार प्रदानाची जरूरी स्पष्ट करा. अधिकार प्रदान प्रक्रियेतील अडथळे कोणते ?

ब) विभागीकरणाची व्याख्या लिहा . विभागीकरणाच्या विविध पध्दती स्पष्ट करा .

क) नियंत्रण क्षेत्र म्हणजे काय ? नियंत्रण क्षेत्रावर परिणाम करणाऱ्या विविध घटकांची विस्ताराने चर्चा करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा. (कोणतीही दोन)

१५

अ) नियंत्रणाची व्याख्या लिहा .नियंत्रणाची प्रक्रिया स्पष्ट करा .

ब) समन्वयाची व्याख्या सांगा व समन्वयाचे व्यवस्थापनतील महत्व स्पष्ट करा .

क) गुणवत्ता म्हणजे काय ? त्याचे महत्व सांगा . गुणवत्तेचे पैलू कोणते ?

प्र.४ खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा. (कोणतीही दोन)

१५

अ) विकेंद्रीकरणाची व्याख्या लिहा.विकेंद्रीकरणावर परिणाम करणारे विविध घटक कोणते ?

ब) अनौपचारिक संघटनेचे महत्व विस्ताराने सांगा .

क) संघटनेची तत्वे स्पष्ट करा.

प्र.५ अ) योग्य शब्द निवडून वाक्य परत लिहा.

५

१. साखळी व सल्लागार संघटनेत ,सल्लागार अधिकार काम करतात .

(सल्ला देण्याचे, निर्णय घेण्याचे, स्वतः)

२. अधिकार प्रदान प्रक्रिया ,वरिष्ठाचे काम

(वाढवते, कमी करते, जसे आहे तसेच ठेवते)

३. सुयोग्य नियंत्रण क्षेत्र ,संघ भावना

(मोडीत काढते, निरुत्साही बनवते, वाढवते)

४. समग्र गुणवत्ता पद्धतीची निर्मिती

(भारतात ,जपानमध्ये ,चीनमध्ये)

५. अनौपचारिक संघटन हे औपचारिक संघटनेतील

(सामाजिक, धार्मिक, मुलतत्त्ववादी)

ब) पुढील वाक्ये चूक का बरोबर ते सांगा.

५

१. नियंत्रणाची जरूरी फक्त आर्थिक व उत्पादन विभागात असते .

२. कार्यसिद्धी संघटनेत प्रत्येक कार्य हे विशेषज्ञाला दिले जाते .

३. समन्वय ही व्यवस्थापनातील ऐच्छिक प्रक्रिया आहे .
४. विकेंद्रीकरण व अधिकार प्रदान हे समानार्थी शब्द आहेत.
५. उत्तरदायित्व सह्यकास प्रदान करता येते .

प्र.५ क) जोड्या जुळवा .

१. कार्यसिद्धी संघटना	१. सामाजिक ऑडीट
२. विभागीकरण	२. अंदाजपत्रक
३. नियंत्रणाच्या आधुनिक पद्धती	३. लोकशाही संघटना
४. अनौपचारिक संघटना	४. कामाची विभागणी
५. समिती	५. जपान
	६. टेलर
	७. उत्स्फूर्त निर्मिती